

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

ISPARTA İLİ KİMYASAL VE DAVRANIŞSAL BAĞIMLILIKLARLA MÜCADELE ÇALIŞTAYI SONUÇ RAPORU

ISPARTA – 2024

ISPARTA İLİ KİMYASAL VE DAVRANIŞSAL BAĞIMLILIKLARLA MÜCADELE ÇALIŞTAYI

Çalıştayın Konusu: Bağımlılıklarla mücadelede ilin bağımlılık nedenlerini belirlemek ve bu nedenlerin çözüme kavuşturulması noktasında bağımlılıklarla mücadelede bulunan kamu kurumları ile; kimyasal ve davranışsal bağımlılık konularında mevcut durum tespiti ve çözüm odaklı projelerin belirlenmesi amacıyla ilgili kurumlarla ortak bir çalışma yürütülmesidir.

Çalıştayın Amacı:

- İlin bağımlılık sorununu ve çözümlerini belirlemek.
- İlde ortak bir dil oluşturabilmek.
- Bağımlılık çalışmalarını bilimsel çerçevede değerlendirmek.
- Ortak çalışabilecek alanlar noktasında paydaşların birbirini tanımasına olanak sağlamak.
- İlde uygulanması gereken faaliyetlerin belirlenmesi.
- Kurumlar arası koordinasyon için gerekli planlamaların yapılması.
- Bağımlılıkla mücadelede önleme, tedavi ve rehabilitasyon süreçlerinin açık bir şekilde tanımlanması ve bireylerin bu süreçlere doğru şekilde yönlendirilmesinin sağlanması.
- Bağımlılıkla mücadelede alanında çalışan bireylerin birbirlerini yakından tanınması.
- Tüm paydaşların ortak hareket ederek bir bilgilendirme havuzu oluşturması, her paydaşın projelerine diğer paydaşların destek vermesi ve mümkün olduğunda projelerin birlikte yürütülmesi.

Çalıştayın Aşamaları:

1. Aşama: Çalıştay ön hazırlık toplantısı düzenlenerek ortak kurumlar belirlenecek ve ele alınacak konu başlıkları tespit edilecektir.

2. Aşama: Çalıştay için afiş ve tasarım çalışmaları yapılacak, bağımlılıkla ilgili il kurulundaki kurumlara resmi yazılar gönderilecek ve ilgili konularda çalışan personelin katılımı konusunda bilgilendirme sağlanacaktır.

3. Aşama: Moderatörler ve raportörler belirlenerek çalıştayda ele alınacak alt temalar oluşturulacaktır.

4. Aşama: İki gün sürecek çalıştayın sonuçları raporlanarak il koordinasyon kuruluna sunulacaktır.

Çalıştay Sahibi:

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Çalıştay Paydaş Kurumları:

Isparta Valiliği
Isparta Belediye Başkanlığı
Isparta Yeşilay Isparta Şubesi
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi
Isparta İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Isparta İl Emniyet Müdürlüğü (Narkotik – Siber)
Isparta İl Jandarma Komutanlığı (Narkotik)
Isparta Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Isparta Denetimli Serbestlik Müdürlüğü
Isparta Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü
Isparta Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü
Isparta Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğü
Isparta İl Müftülüğü
Isparta İli Sivil Toplum Kuruluşları
Sivil Toplum Kuruluşları

Çalıştay Başkanı:

ISPARTA İLİ KİMYASAL VE DAVRANIŞSAL BAĞIMLILIKLAR ÇALIŞTAYI

Çalıştay Sorumlusu:

Prof. Dr. Mustafa SAYGIN

ÇALIŞTAY DÜZENLEME EKİBİ:**Kurul Başkanları:**

- Prof. Dr. Mehmet SALTAN
- Prof. Dr. Âlim KOŞAR
- Prof. Dr. Nihat AYYILDIZ
- Prof. Dr. Mehmet GENÇTÜRK
- Prof. Dr. Mustafa SAYGIN

Kurul Üyeleri:

- Prof. Dr. Abdullah Cem ŞENGÜL
- Prof. Dr. Ahmet Nesimi KİŞİOĞLU
- Prof. Dr. Ebru TAYSI
- Doç. Dr. Gökçe İŞCAN
- Doç. Dr. Funda YILDIRIM BAŞ

- Doç. Dr. Erdal EKE
- Doç. Dr. Elif ÂŞIK
- Doç. Dr. Tuba YÜCEER KARDEŞ
- Doç. Dr. Yıldız MUTLU YILDIZ
- Doç. Dr. Ahmet GÜNAY
- Dr. Öğr. Üyesi Merve ERÇELİK KONCAK
- Doç. Dr. Erdal EKE
- Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Erhan ŞAHİN (Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi)
- Dr. Yasin TEKİN (Isparta Belediye Başkan Yardımcısı)
- Dr. Büşra MEYDAN (Yeşilay Isparta Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi)
- Öğr. Gör. Selin TEKOCAK (Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi)
- Öğr. Gör. Taner ERKAYMAZ
- Öğr. Gör. Osman BODUR
- Psikolog Sıdıka YAVUZ
- Merve KOÇAK
- Sema GENÇ

Çalıştay Bilim Kurulu:

Genel Koordinatör: Prof. Dr. Mustafa Saygın

Üye: Prof. Dr. İbrahim EREN

Üye: Prof. Dr. Abdullah Cem ŞENGÜL

Üye: Prof. Dr. Ahmet Nesimi KİŞİOĞLU

Üye: Prof. Dr. Önder ÖZTÜRK

Üye: Prof. Dr. Ahmet Nesimi KİŞİOĞLU

Üye: Prof. Dr. Ersin USKUN

Üye: Prof. Dr. Vahit YİĞİT

Üye: Prof. Dr. İlker GÜNYELİ

Üye: Doç. Dr. Erdal EKE

Üye: Doç. Dr. Funda YILDIRIM BAŞ

Üye: Doç. Dr. Rahime ASLANKOÇ

Üye: Doç. Dr. Meltem ÖZGÖÇMEN

Üye: Doç. Dr. Yasemin TÜRKER

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Süleyman EMRE AKIN

Üye: Öğr. Gör. Taner ERKAYMAZ

Çalıştay Yeri: SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ

Çalıştay Tarihi ve Saati: 05-06/12/2024

Çalıştay Süresi: 2 gün (5 oturum ve 3 grup şeklinde)

Çalışma Gruplarındaki Kişi Sayısı: 15-20 arasında (Yürütücü+Raportör)

Çalıştay Teması: Kimyasal ve Davranışsal Bağımlılıklar

Çalıştay Alt Temaları:

Kimyasal Bağımlılıklar Masasında Çalıştay Raporuna Destek Verenler

Prof. Dr. Abdullah Cem ŞENGÜL (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Prof. Dr. Sema YURDAKUL (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Doç. Dr. Funda YILDIRIM BAŞ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Cemil KILINÇ (Isparta Valisi Yardımcısı- BAMKOM)

Doç. Dr. Gökçe İŞCAN (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Doç. Dr. Elif ÂŞIK (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Erhan ŞAHİN (Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi)

Öğr. Gör. Dr. Oğuz SÖĞÜT (SUDUM)

Emniyet Amiri Mustafa POLAT (İl Emniyet Müdürlüğü)

Komiser Ömer GÜL (İl Emniyet Müdürlüğü)

Narkorehber Engin ÇAĞLAR (İl Emniyet Müdürlüğü)

Binbaşı Abdullah ERDOĞAN (İl Jandarma Komutanlığı)

J.Çevş. Mehmet BAYRAM (İl Jandarma Komutanlığı)

J.Asb.Üçvş. Emre BODUR (İl Jandarma Komutanlığı)

J. Asb Çevş Bünyamin ARSLAN (İl Jandarma Komutanlığı)

Fevzi GÜÇLÜ (Isparta İl Milli Eğitim Müdürlüğü-Müdür Yrd)

Öğretmen Süleyman KURNAZ (Isparta İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

Psikolog Tuğba AKTAŞ (Isparta Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü)

Psikolog Kübra YILDIRIM ER (Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü)

Uzm Psikolog Şebnem ŞAHİN BALTİK (Isparta İl Sağlık Müdürlüğü)

Sosyolog Eyyüp Ensar TAŞKIN (İl Denetimli Serbestlik Müdürlüğü)

Av. Mehmet ASLAN (Isparta Barosu)

Psikolog Semih GÜNDOĞDU (YEDAM)

Mesut ALTUNBAŞ (Isparta Valiliği-BAMKOM)

Ziynet APAYDIN (Isparta Valiliği-BAMKOM)

Davranışsal Bağımlılık Masasında Çalıştay Raporuna Destek Verenler

Prof. Dr. Ahmet Nesimi KİŞİOĞLU (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Doç. Dr. Erdal EKE (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Doç. Dr. Tuba YÜCEER KARDEŞ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Doç. Dr. Yıldız MUTLU YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Dr. Öğr Üyesi Ertan BECEREN (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Psikolog Sıddıka YAVUZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)
Psikolog Nur TOLA ÇETİNCELİ (YEDAM)
Din Hizmetleri Uzmanı Selim Kaan AYDOĞAN (Isparta İl Müftülüğü)
Psikolog Yunus İÇER (Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü)
Psikolog Esra ŞAHİN (Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü)
Engelli Danışmanı Oğuz ERDAL (İŞKUR)
Sosyal çalışmacı Ümit BARDAK (Isparta İl Sağlık Müdürlüğü)
Öğretmen Mahmut KURNAZ (Isparta İl Milli Eğitim Müdürlüğü)
Komiser Yrd-Siber- Mert Ali AKALIN (İl Emniyet Müdürlüğü)
Polis Memuru-Siber-Sercan DÜDEN (İl Emniyet Müdürlüğü)
Komiser-TDP-Tuğba ARIOĞLU (İl Emniyet Müdürlüğü)
Başpolis Memuru-TDP- Mehmet ŞAHAN (İl Emniyet Müdürlüğü)
Burcu YALÇINDAĞ (Isparta Valiliği-BAMKOM)
Samet KORKMAZ (Isparta Valiliği-BAMKOM)

Sivil Toplum Kuruluşları Masasında Çalıştay Raporuna Destek Verenler

Av. Ali Osman ALTUNBAŞAK (İLİM YAYMA CEMİYETİ)
Yaşar ERBİL (UYUMDER)
Dr. Büşra MEYDAN (YEŞİLAY YÖNETİM KURULU)
Sibel ÖZTÜRK (KADEM)
Mesut ÇELİKKOL (İNSAN VE MEDENİYET VAKFI)
Salih ARSLAN (ENSAR VAKFI)
Burak GİRİT (KÜLTÜR EĞİTİM VAKFI)
Fatih ETİ (ISPARTA BELEDİYESİ)
Merve KOÇAK (Süleyman Demirel Üniversitesi Genç Yeşilay Kulübü)
Sema EŞMEKAYA (Süleyman Demirel Üniversitesi Genç Yeşilay Kulübü)
Bedia KIR (Süleyman Demirel Üniversitesi Genç Yeşilay Kulübü)

Melike DEMREN (Süleyman Demirel Üniversitesi Genç Yeşilay Kulübü)
Elanur ÖZAYDIN (Süleyman Demirel Üniversitesi Genç Yeşilay Kulübü)
İsmail KAHRAMAN (Süleyman Demirel Üniversitesi Genç Yeşilay Kulübü)
Ravza TUĞRUL (Süleyman Demirel Üniversitesi Genç Yeşilay Kulübü)
Beril TÜFEKÇİ (Süleyman Demirel Üniversitesi Genç Yeşilay Kulübü)

ISPARTA İLİ KİMYASAL VE DAVRANIŞSAL BAĞIMLILIKLARLA MÜCADELE ÇALIŞTAYI

KİMYASAL BAĞIMLILIKLAR SONUÇ RAPORU

Son yıllarda artan tütün ürünleri ve maddelerin çeşitliliği sorunun boyutunu her geçen gün artırmakta ve zorlaştırmaktadır.

İlimizin coğrafi konumu itibariyle Antalya bölgesinden maddenin temin edilmesini, satıcıya ve alıcıya ulaşılmasında kolaylık sağlamakta bu da durumun nedenleri arasında yer almaktadır.

Üniversitenin varlığı öğrencinin fazlalığı apartların fazla olmasına neden olmaktadır. Apartların kısa süreli kiralanma imkanı sağlaması sayesinde satıcı kişilerin adres değişikliğini kolaylaştırmakta ve suçlu ya da satıcı kişilere ulaşmayı zorlaştırmaktadır.

Arkadaş, akran çevresi , aile içi iletişimin az olması bağımlılığa neden olabilmekle birlikte ailenin sosyokültürel farklılıklarının kullanım durumlarını beklenenin aksine çok etkilemediği bağımlılığın yaş, eğitim durumu ve maddi imkanlardan bağımsız geliştiği düşünülmektedir.

Bazı kırsal bölgelerde özellikle madde kullanımına başlama durumlarının ileri yaşlarda olduğu görülmektedir bunun sebebi olarak sağlık durumlarına iyi geldiği, ağrılarını hafiflettiği, cinsel gücü arttırdığı şeklindeki sekonder kaynaklı olabileceği ve kişilerin yanlış bilgilendirildiği bilinmektedir.

Isparta'nın yerel halkının da oldukça yoğun şekilde madde kullandığı sanılanın aksine öğrenci gruplarından bağımsız olduğu düşünülmektedir.

Isparta'mızda genç nüfus bakımından önde gelen illerimiz arasında bulunmaktadır Özellikle gelişim dönemini tamamlamamış, sorumluluk duygusu gelişmemiş, problem çözme becerileri olgunlaşmamış olan ,15-24 yaş nüfusumuzun risk altında olduğu görülmektedir.

Ayrıca uzun yol şoförleri gibi uzun süreli aktif kalmak zorunda olması gereken meslek grupları, sınav dönemleri gibi uyarıcı etki ihtiyacı hisseden kişiler risk altındadır.

Parçalanmış, kopuk aileler, kronik hastalığı olan bakıma muhtaç aileler ayrıca aile içinde başka bireyin kullanıyor olması da riski artırmaktadır.

Bağımlılık oluşumunda fizyolojik mekanizmalar rol oynamaktadır. Kişilerdeki merak duygusu, arkadaş, akran baskısı, sosyal çevre, özentisi, ailevi sorunlar, sosyal medya bağımlılık oluşumuna neden olmaktadır.

Bağımlılık türleri birbirine yatkınlığı artırmaktadır. İnhal edilen duman solunma alışkanlığı sigara kullanımını sonrasında madde kullanımına geçişi kolaylaştırmaktadır.

Uyarılma ihtiyacı olan meslek grupları bu durumdan fayda sağlamakta sekonder kazanç nedeniyle bağımlı olabilmektedir.

Yakın aile bireylerinin kaybı, hastalığı nedeniyle psikolojik durumlarla karşılaşılması ve bu durumlarla başa çıkamama da bağımlılık nedenleri arasında yer almaktadır.

Toplumsal olarak zararsız görülen esrar, maraş otu gibi bağımlılık etkisi olan maddelerin kullanımının serbest olarak algılanması daha sonra diğer maddelere bağımlı olmayı da tetiklemektedir.

Bağımlı bireylerde yalnızlık, dışlanma, kaygı, duygularıyla başa çıkamama, korku, öfke, ümitsizlik, özgüven eksikliği, toplumsal ve bireysel damgalanma, güvensizlik ve yalan söylemeye meyil gözlenmektedir.

Bağımlılık sonucunda Aile içinde çatışma, ailenin parçalanması, boşanma, şiddete meyil artmaktadır, Aile içindeki güven azalmakta, yalana başvurulmaktadır, Aile içindeki bağımlı bireye bağlı olarak ailedeki roller değişebilmektedir. Ailede bağımlı bireyin olması diğer aile üyelerinin de bağımlılık riskini artırmaktadır.

Bireylerde iş, okul başarısında azalma, sağlık sorunları ortaya çıkabilmekte, intihar ve şiddete meyil görülebilmektedir.

Bireylerin bilişsel algıları azalmakta, içsel motivasyon kaybı görülebilmektedir. Özellikle kullanılan maddenin türüne göre psikiyatrik hastalıklar ortaya çıkabilmektedir.

Bağımlılıkla mücadelede önerilerimiz:

Aile içindeki iletişimi artıracak eğitim ve sosyal faaliyetleri artırmak, uygulanabilir ve sürdürülebilir projeler hazırlanmalı

Çocukların okul öncesi dönemde başlayarak değerler eğitimi ve bağımlılık konularında yaş gruplarına göre eğitilmeli

Gençlik spor merkezlerinin faaliyetleri genişletilmeli etkin ve sürekliliği açısından takip edilip desteklenmelidir.

Risk grupları belirlenerek özellikle risk teşkil eden çocukların spor ve sanatsal açıdan hobi edindirilmesi desteklenmelidir.

Risk grupları belirlenirken öğretmenlerden, aile hekimlerinden destek alınmalı bu kişilerin kolay bir şekilde bildirilebileceği ve gizlilik ilkesiyle müdahale ya da topluma kazandırma faaliyetlerinin yapılabileceği sistemler oluşturulmalıdır.

Devlet okullarında da kulüp faaliyetleri oluşturulmalı her çocuğun isteği ve yeteneğine göre bir alanda etkin olması sağlanmalıdır

Kafelere de 18 yaş altı girişin yasaklanması ve denetimlerin düzenli ve sürekli yapılması cezaların caydırıcı olması sağlanmalıdır.

Kapalı alanların denetimleri sıklaştırılmalı cezaların etkin olması ve sosyal medyadan haber niteliğinde halka ve diğer iş yerlerine duyurulması sağlanmalıdır.

Okullarda sadece rehber öğretmenler yerine tüm öğretmenler bağımlılık konusunda bilinçlendirilmeli müdahale teknikleri, iletişim ve yönlendirme açısından desteklenmelidir.

Toplumda belli meslek gruplarının özellikle öğretmenlerin toplumda çocukların görebileceği şekilde sigara içmeleri sınırlandırılmalıdır.

Sosyal medya, billboard reklamlarıyla sağlıklı ve toplumca sevilen, tanınmış, bağımlılığı olmayan ya da bağımlılıktan kurtulan bireyler halka tanıtılmalı hikayeleri paylaşılmalıdır.

Ödül mekanizmaları devreye sokulmalıdır (sigara molası vermeyen sigara içmeyenlere izin verilebilir)

İlaç niteliğinde olup kötüye kullanılan maddeler hakkında halk bilinçlendirilmelidir.

Yataklı AMATEM, ayaktan ve yataklı ÇEMATEM servisleri ilimizde açılmalıdır.

UYUMDER gibi rehabilitasyon alanları açılmalı desteklenmeli ve standardizasyonu sağlanmalıdır.

Yeşilay'ın projeleri desteklenmeli, genişletilmeli ve sürdürülebilir olmalıdır.

Sağlıklı davranış geliştirme koçları artırılmalı ulaşılabilir olmalıdır. iyileşme koçları da eğitilmeli ve sayıları artırılmalıdır.

DAVRANIŞSAL BAĞIMLILIKLAR SONUÇ RAPORU

II. Grup: Isparta ilinde davranışsal bağımlılıkla mücadelede hangi adımlar atılabilir?

Bu bağımlılıkların önlenmesi, tespiti ve çözümü için neler yapılabilir?

1-Sorunun boyutu, nedenleri ve zararları (ekonomik, sosyal, kültürel vs) nelerdir?

Türkiye genelinde olduğu gibi Isparta özelinde de teknoloji bağımlılığı odaklı **davranışsal bağımlılık boyutunun** yüksek derecede olduğu değerlendirilmektedir. Türkiye’de 2024 yılında günlük internet kullanımını 6 saat 57 dakika iken bu sürenin 2 saat 44 dakikası sosyal medyada geçirilmektedir. Ayrıca nüfusun 57 milyon üzerinde Youtube, 20 milyon üzerinde X, 57 milyon üzerinde Instagram, 37 milyon üzerinde TikTok, 34 milyon civarında Facebook kullanıcısının olduğu görülmektedir. Türkiye, dünyada Instagram kullanımında beşinci ülke konumunda yer almaktadır.

TÜİK verilerine göre çocukların internet kullanım oranı 2024 yılında %91 olarak gerçekleşirken çocukların interneti en fazla video izleme amacı ile kullandıkları belirtilmektedir. Ayrıca oyun oynama ve oyun indirme oranının da %73’e yakın bir noktada bulunduğu tespit edilmiştir. Genel görünümünden hareketle son yıllarda Isparta genelinde bu alanda ciddi bir artış olduğu gözlenmektedir. Özellikle kumar bağımlılığı ve yasa dışı bahis boyutunun her geçen yükselme eğilimi gösterdiği ifade edilmektedir. Kumar ve oyun bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılıkların Isparta özelinde gençlerde intihar eğilimini ortaya çıkardığı tespit edilmektedir. Üniversite öğrencileri başta olmak üzere gençliğin önemli bir bölümünde kumar, online oyun, sosyal medya ve alışveriş bağımlılık türlerinin oransal olarak öne çıktığı ve bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlık düzeylerini olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Bu durum olayın vahametini gözler önüne sermektedir.

Sorunun nedenleri bağlamında bir inceleme yapıldığında aile yapısı ve anne-baba-çocuk ilişkisinin, çocukluk çağı deneyimlerinin, kolay para kazanma, iletişim becerileri zayıflığının, dijital okuryazarlık seviyesindeki yetersizliğin, bağımlılık konusundaki farkındalık düzeyinin yetersizliğinin, helikopter ebeveynlik tarzı başta olmak üzere ebeveynlik stillerinin, kural koyma ve uygulama davranışındaki uygulama eksikliklerinin, covid-19 sonrası hem eğitim hem de sosyal alandaki dijitalleşme eğiliminin bu konuda öne çıkan ana etmenler olduğu değerlendirilmektedir.

Zararları bağlamında genel olarak ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda çok sayıda olumsuz yansımalarının bulunduğu ifade edilmektedir. Özellikle aile içi şiddet, boşanma, akran zorbalığı, siber zorbalık, intihar eğilimi, kendini değersiz hissetme ve sanal ortamda kendisini ifade etmeye çalışan kişiliğin ortaya çıkışı, stres, kaygı durum bozuklukları, maddi anlamda ekonomik kayıp ve ekonomik yükün artışı, ülkenin geleceği olarak kabul edilen nesillerin sosyal ve psikolojik yönden kaybı, otizm spektrumu başta olmak çok sayıda psikopatolojik olumsuzluk üzere çok sayıda bireysel yansımaları olduğu ifade edilmektedir. Bu durum nesil kaybına neden olmakta ve sağlıklı birey ve sağlıklı toplum ideali açısından ülkemizin geleceğine olumsuz etki etmektedir.

2-Kimler risk grubunda yer almaktadır?

Başta çocuklar ve gençler üzere toplumun her kesimi risk grubunda yer almaktadır. Bu konuda bağımlılık açısından psikopatoloji hem neden hem de sonuç olarak öne çıkabilmektedir. Bazı durumlarda bağımlılık durumu psikopatolojiye bazı durumlarda da psikopatolojinin bağımlılığa sebep olabildiği vurgulanmıştır. Ayrıca irade gelişimi tamamlanmamış bireyler de yüksek risk grubunda yer almaktadır. Yani irade gelişimi açısından bireylerin seviyeleri önemli bir etken olarak öne çıkmaktadır. Diğer taraftan parçalanmış aile bireyleri ve sosyal destek ağından uzak kalan bireyler de yüksek risk grubunda yer almaktadır.

3-Bağımlılık nasıl meydana gelmektedir?

Davranışsal bağımlılık, kişinin günlük yaşamını olumsuz etkileyen ve tekrar eden belirli bir davranışa kontrolsüz bir şekilde yönelmesiyle gerçekleşir. Bu konuda beyin ödül sistemi, kontrol kaybı, psikolojik ve sosyal etkiler, tolerans gelişimi, olumsuz sonuçlara rağmen devamlılık gibi ana temalar üzerinden bir değerlendirme yapılabilmektedir. Davranışsal bağımlılık türlerinden birisi olan kumar bağımlılığında çevresel ve ekonomik nedenler, kolay erişilebilir olma durumu, arkadaş ortamındaki özendirme ve teşvik, kolay para kazanma hissi öne çıkarken teknoloji bağımlılığında teknolojinin sınırsız ve kontrolsüz kullanımı, farkındalığın yetersiz olması, aile içindeki sosyokültürel ortam, arkadaş ortamı, internet kullanımı konusunda bilgi eksikliği durumu, amaç-araç dengesinin kurulamaması gibi sebepler bağımlılığın meydana gelmesi sürecinde öne çıkan faktörler olarak ifade edilebilmektedir.

4-Davranışsal bağımlılıkların bireysel, kişilerarası ve toplum kapsamında nedenleri nelerdir?

Bireysel düzeyde psikolojik/psikiyatrik bir bozukluğun olması, ihmal veya istismara maruz kalma, finansal ve ekonomik sorunlar, dürtüsellik gibi kişilik özellikleri öne çıkmaktadır.

Kişilerarası düzeyde arkadaş ortamı, akran zorbalığı, sosyal desteğin olmaması, yalnızlık, aile bağımlılığın olması, aile içi şiddet ve iletişim sürecindeki sorunların söz konusu olması gibi nedenler öne çıkmaktadır.

Toplum düzeyinde bakıldığında ise çevresel faktörler, sosyal olarak kabul görme isteği, ailede karşılanmayan onaylanma, yoğun düzeyde dijital ortamlardaki olumsuzluklara maruz kalma, çevredeki kötü örnekler, koruyucu sağlık hizmetlerinde ve sosyal destek ağlarındaki uygulamaların yetersiz olması olarak ifade edilmektedir.

5-Bağımlı bireylerin duyguları nelerdir?

Davranışsal bağımlılığa sahip olan bireylerde depresif karamsarlık, değersizlik, sevgi ve ilgi eksikliği, kendisini ifade edebilmede zorlanma, öfke, şiddete meyilli olma, pişmanlık, düşük öz kontrol, özgüven eksikliği, engellenmişlik, çaresizlik, yoksunluk, dikkat dağınıklığı gibi duyguları yoğun bir şekilde yaşadıkları belirtilmektedir.

6-Genç, aile, toplum açısından davranışsal bağımlılığın sonuçları nelerdir?

Çocuk ve gençler açısından **akademik başarı üzerinde olumsuz etkiler kapsamında** dikkat ve konsantrasyon, zaman yönetimi, eğitim hayatının kesintiye uğraması; **fiziksel sağlık sorunları kapsamında** hareketsiz yaşam tarzı, uyku bozuklukları, sağlıksız beslenme alışkanlıkları; **ruhsal sağlık sorunları kapsamında** anksiyete ve depresyon, bağımlılık kaynaklı stres, kimlik problemleri; **sosyal ilişkilerde bozulması kapsamında** izolasyon, empati yeteneğinin azalması, arkadaşlık ve aile ilişkilerinde sorunlar; **kişilik gelişimi ve gelecek hedefleri kapsamında** sorumluluk bilincinin zayıflaması, problem çözme ve sabır yeteneğinin azalması, kariyer ve gelecek hedeflerinde belirsizlik; **riskli davranışlar kapsamında** maddi kaynakların kontrolsüz kullanımı, siber zorbalık ve güvenlik riskleri; **aile ilişkileri kapsamında** çatışmaların artması ve aile içi bağların zayıflaması gibi hususlar öne çıkmaktadır.

Aile açısından **aile içi ilişkilerin bozulması kapsamında** iletişim kopukluğu, duygusal uzaklık, çatışmaların artması; **maddi sorunlar kapsamında** ekonomik yük, harcamaların önceliğinin kayması; **bağımlılık merkezli aile yapısı kapsamında** rollerin değişmesi, psikolojik ve duygusal yük kapsamında stres ve kaygı, suçluluk duygusu, tükenmişlik, evlilik

kapsamında güven kaybı ve boşanma riskinin artması, çocuklar üzerinde ihmal ve istismar, rol model eksikliği, akademik ve psikolojik problemler öne çıkmaktadır.

Toplum açısından **ekonomik yük, sosyal sorunlar, toplum sağlığı ve ruhsal sağlık sorunları, eğitim ve gençlik üzerindeki yansımaları, kültürel ve toplumsal normların zedelenmesi** gibi sorunlara yol açmaktadır. Ekonomik açıdan üretkenlik kaybı, sağlık harcamalarındaki artış, aile ekonomisi üzerinde ciddi bir yüke neden olmaktadır. Sosyal sorunlar bağlamında aile ilişkilerinde bozulma, yalnızlaşma ve toplumdaki kopma, suç oranlarındaki artış gibi ana sorunlara yol açmaktadır. Diğer taraftan ruhsal açıdan depresyon, kaygı bozuklukları, stres ve tükenmişlik sendromu gibi sorunlara eşlik etmekte ve bu durum genel bir ruhsal sağlık krizine neden olmaktadır. Eğitim açısından akademik başarıdaki düşüş ve gelecek nesillerin risk altında olması gibi hususlar öne çıkmaktadır. Toplum sağlığında başta fiziksel sağlık sorunları ve kollektif sağlık risklerini beraberinde getirmektedir.

7-Davranışsal bağımlılığı önlemek amacıyla alınacak önlemler neler olmalıdır?

Bütünleşik ve Entegre Eğitim ve Farkındalık Kazandırma Faaliyetleri: Isparta Valiliği koordinasyonunda Yeşilay, Milli Eğitim, Gençlik ve Spor, Aile ve Sosyal Hizmetler, Kültür ve Turizm İl, Sağlık Müdürlükleri, Üniversiteler ve Müftülük olmak üzere kurum ve kuruluşların sürecin içerisinde belli noktalarda görev aldığı yıllık olmak üzere bir faaliyet takvimi oluşturulmalıdır. Bu faaliyet takviminde aileler/ebeveynler, gençler ve çocuklar olmak üzere toplumsal kesimlere aşamalı bir şekilde davranışsal bağımlılık alanıyla ilgili eğitimlerin verilmesi gerekmektedir. Özellikle okul öncesi ve ilköğretim öğrencileri ve velilerine ve de ortaöğretim ve lise öğrencilerine odaklanılmalıdır. Üniversite bünyesinde gençlik araştırmaları koordinatörlüğü, güzel sanatlar, spor ve sürekli eğitim merkezi gibi birimlerle iş birlikleri geliştirilerek eğitim, spor ve sanat kapsamında yeni faaliyetler planlanabilir. Bu konuda özellikle YEDAM, Belediye Gençlik Merkezi, Kütüphaneler gibi kurumların da sürece dahil edilmesi gerekir.

Ailenin Korunması ve Aile Yapısının Güçlendirilmesi: Anne-baba ve ebeveyn olma üzerine başta Aile ve Sosyal Hizmetler ve yerel yönetimler olmak üzere eğitim verilmesi ve aile akademisi, evlilik uyum akademisi, dijital ebeveynlik gibi sertifikasyon programlarının düzenlenmesi önerileri öne çıkmaktadır. Ayrıca Aile Sağlık Merkezleri, aile hekimleri ve sosyal hizmet uzmanları kanalıyla ailenin takip edilmesi, belli periyotlarla psikososyal destek terapilerinin uygulanarak sürecin çift taraflı ve geri bildirimli yürütülmesi gerekmektedir. Bu konuda topyekûn bir toplum eğitiminin düzenlenmesi önerilmektedir.

Destek Gruplarının Oluşturulması: Konuyla ilgili eğitime ve sertifikasyona sahip olan uzmanlar bağlamında destek grupları oluşturularak bu gruplara başta yüz yüze ve dijital ortamlardaki farkındalık oturumları, psiko-eğitim programları gibi süreç içerisindeki mücadele faaliyetlerinde çeşitli roller verilebilir.

Değerler Eğitimin ve Uygulamalı Eğitimlerin Güçlendirilmesi: Okul öncesi eğitimden başlayarak her düzeyde değerler eğitiminin içerik olarak ağırlık verilmesi gerekmektedir. Milli Eğitim tarafından her yaşa ve her düzeye yönelik değerler eğitimi (insan olma ve insan olmanın sorumlulukları, kültürel geçmişe sahip olma, doğa koruma, hayvan sevgisi) modülünün hazırlanması ve uygulanması önerilmektedir. Ayrıca teorik eğitimlerin yanında daha çok spor, sosyal hizmet, sanat (tiyatro, gösteri, müzik vb.) uygulamalı eğitimlere odaklanılması önerilmektedir. Örneğin sanat, ilgili literatür incelendiğinde iyileştirici bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle hem davranışsal hem de kimyasal bağımlılıkla mücadelede faydalanılması gereken bir daldır. Müziğin çeşitli dalları, resim, seramik, el sanatları, geleneksel sanatlar, sahne sanatları gibi alanların her biri ayrı ayrı ele alınarak çeşitli atölyeler oluşturulabilir. Böylelikle çocuklar ve yetişkinler bir hobi edinerek dijital bir detoks sürecine dahil olabilirler. Bunun yanında estetik becerilerin gelişimi doğrultusunda ruhsal anlamda daha dingin, kendilerini sanat yoluyla ifade edebildikleri bir yaşamda yol alabilirler.

Yaptırımların Arttırılması: Başta yasa dışı bahis ve kumar olmak üzere davranışsal bağımlılık açısından öne çıkan olumsuz etmenlere yönelik suç tanımlamalarının ve bu yaptırımların oluşturulması ve arttırılmasına dair ulusal düzeyde politikaların geliştirilmesi ve uygulanması önerilmektedir. Özellikle suç olarak nitelendirilen bu konularda cezaların ağırlaştırılması caydırıcılık anlamında özel öneme sahiptir.

Eğiticilerin Eğitime Önem Verilmesi: İl düzeyinde eğitim öğretim sürecinde önemli rol oynayan personele konuyla ilgili eğitimlerin verilmesi ve sertifikasyon işleminin yapılması, farkındalık sürecinin yoğunlaştırılması açısından önem taşımaktadır.

Bağımlılıkla Mücadele Kapsamında Yataklı Tedavi Kurumlarının Açılması: Bu konuda bağımlı bireylerin tedavi sürecinde kalabilecekleri yataklı tedavi kurumlarının il düzeyinde oluşturulması önerisi öne çıkmaktadır.

Hane Halklarına Ulaşmada Öncelikli Paydaşların Rolünün Arttırılması: Muhtarlar, Din Görevlileri, Rehber Öğretmenler, Sınıf Öğretmenlerinin davranışsal bağımlılıklarla ilgili hanelere yönelik etkili iletişim sürecinin kurulmasında daha fazla ve aktif rol almasına dair bir mekanizmanın kurulması önerilmektedir.

Mücadele Kapsamında İletişim Kampanyası Düzenlenmesi: Mücadele kapsamında slogan belirlenerek görsel ve işitsel görsellerin hazırlanması, bu görsellerin kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları gibi çeşitli kurum ve kuruluşlarla paylaşılması ve görünürlüğünün arttırılmasının sağlanması önerilmektedir.

Yardım ve Destek Alma Mekanizmalarının Oluşturulması ve Kapasite Arttırılması: Yardım almak isteyen davranışsal bağımlılığa sahip kişilerin nereden ve nasıl yardım alacaklarına dair bilgilendirme materyallerinin oluşturulması; oluşturulan materyallerin dijital ortamlar başta olmak üzere bütün alanlardan paylaşımının yapılması önerilmektedir. Ayrıca konuyla ilgili il düzeyinde bir merkez oluşturularak Sağlıklı Hayat Merkezleriyle koordinasyon içerisinde faaliyetlerin yürütülmesi tavsiye edilmektedir.

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI BAĞIMLILIKLAR SONUÇ RAPORU

Valilik ve emniyet aracılığıyla uyuşturucunun üretim merkezi olan Antalya (Zeytinköy, Gönen, Gölbaşı) ve emniyetce bilinen merkezler üzerinde daha sıkı denetimlerin yapılması uygun görülmektedir.

Uyuşturucudan ceza almış ve cezaevinde bulunan bireylerin cezaevinde rehabilite edilmesi için ilimizde bulunan Uyumder derneğinin uygulamış olduğu alternatif tedavi yöntemleri ile uygulanması için gerekli çalışmaların yapılması, gerektiğinde buradaki yetkililerden tecrübe kapsamında yardım alınması gerekmektedir.

Uyuşturucudan ceza almış ve cezaevinde bulunan bireylerin cezaevlerine girdikleri andan itibaren mesleki eğitim ve zanaat öğrenmeleri konusunda kurslar yapılması yerinde olacaktır.

Cezaevlerindeki bağımlı bireylere özellikle dini değerler anlamında eğitim verilmesinin sağlanması rehabilitasyon sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Okullarda okul çevresi ve öğrenciler için risk teşkil eden faktörlerin daha sıkı denetimle bertaraf edilmesi. Okul idaresinin emniyet ile daha sık görüşmeleri, konferansların derinleştirilmesi, özellikle öğretmenlerin derinlemesine bilinçlendirilmesi konusunda birlikte çalışılması gerekmektedir.

Resmi kurum ve kuruluşların, sivil toplum kuruluşlarının ortada var olan problemlerin başarısızlık olarak görülmesi anlamında ilgili mercilere problemlerin bildirilmemesi bir sorun teşkil etmekte ve yetersiz görünmemek nedeniyle aktarılmamaktadır. Eksik olan konularda raporların verilmesi, başarılı olduğumuz alanların yanı sıra başarısız olduğumuz konuların da ortaya konulmasının bir gereklilik olduğu düşünülmektedir.

Gençlerimize daha fazla vakit ayırabilme adına kurum ve kuruluşların aracılığıyla sosyal aktivitelerin artırılması, bu alanda çalışma yapılması gerekmektedir.

Bağımlılık unsurlarının dini referansların da göz önüne alınarak düzenlenmesi, uygulanmakta olan manevi danışmanlık hizmetlerinin uzmanlaşmış kişilerce takibi ve sahada uygulanması yapılmalıdır.

Üniversitede yapılan maneviyat uygulamalarının artırılması, uzmanlaşmış kişilerce yönetilmesi tavsiye edilmektedir.

STK'ların ortak çalışma gruplarına dâhil edilerek her STK'nın kendi donanımı ve imkanları çerçevesinde bağımlılıklarla mücadele çalışmalarına destek sağlaması tavsiye edilmektedir.

Uyuřturucu kullanmaya başladığı anda ceza davası ile ilgili takiplerin artırılması, bağımlı bireyin rehabilite edilmesi çalışmalarının düzenlenmesi ve kanuni düzenlemelerin bu yönde hazırlanması ve gereken noktalarda ilgili STK'lardan destek alınmasının sağlanması.

Uyuřturucu ile bağımlılıkla mücadele konusunda uyuşturucu kullanıldığı tespit edilen bireylerin aile ve kendi inisiyatiflerine bırakılmadan yetki ve sorumluluk (vasilik yetkisi) alınarak zorunlu tedavinin devlet tarafından yaptırılması tavsiye edilmektedir.

Bağımlı bireylere İŞKUR aracılığıyla iř imkânının sağlanması ve bunun takibinin ilgili kurumlarca yapılması önerilmektedir.

AMATEM merkezlerinin artırılması önerilmektedir.

Dijital bağımlılığın ünün geçebilme adına dijital materyalleri alternatif uygulama ve faaliyetlerin artırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

TV programlarında aile yapısını bozacak programların senaryo aşamasında iken sıkı denetim altına alınması ve bu kapsamda ilgili kurumlara tavsiye kararlarının iletilmesi uygun görülmektedir.